

۲۰۱۴/۰۱/۰۹

پوهنمل حاجی محمد نوزادی

هغه خطرونه چی د ځمکی پرمخ ژوند تهدیدوی (څلورمه برخه)

یادونه: په دریمه برخه کی د یو شمیر بیلابیلو ژوند ته تهدیدونکو خطرونو د ځانگړتیاوو څرگندونې وشوی چی خبریدل ورباندې په زړه پوری دی. که مو لوستی نه وی، د همدغی وپبیانی په ارسیف کی یی موندلای شی.

۹ - د کائناتو ترمودینامیکی مرینه:

دا برخه ښاغلی مهندس رزاقی د لومړی او دویم ترمو دینامیکی قوانینو پر بنسټ روښانه کړی چی هر چاته د پوهیدلو وړ نده. داچی دا لیکنی د ټولو د پاره په پام کی نیول شویدی ځکه یی د نوموړو قوانینو د ژباړنی څخه تیریریم. دلته د یادولو وړ اصلی موخه داده چی د کائناتو له عمره ۱۵ میلیارده کاله تیریری او د ترمو دینامیک قانون پر بنسټ کیدلای شی په سیستم کی یی بی نظمی او گډوډی راشی او « حرارتی مرگ (Death heat) منخته راولی .

۱۰ - د اتمی جنگونو **Nuclear Wars** څخه بیښیدونکی خطرونه:

د اړوندو ماهرانو په اند یو اتمی جنگ کولای شی بشری تمدن له منځه یوسی. د اتمی وسلو د نه پراخیدو په اړه اوسنی نړیوالی هڅی کولای سی د داسی خطر ریښی وباسی او د اتمی جنگ احتمال ټیټ کړی. په هر حال، یو اتمی ژمی nuclear winter کولای شی د بشر په پرمختللی تمدن کی ستر بدلون راولی.

۱۱ - د ستورو د مړوی کیدو خطرونه:

د ستورو د عمر اوږدوالی د هغوی دجسم په لویوالی پوری تړلی دی. هر څومره چی ستوری لوی وی، عمر یی کم دی ځکه چی موجودیت یی په لږ وخت کی و پیری انرژۍ ته اړتیا لری. دستورو عمر د څو میلیون کالو څخه تر پنځه میلیارډ پوری شمیرل شویدی. د اخیری څیړنو له مخی د نوو ستورو د منخته راتلو امکانات سست دی او پدی توگه هغه ستوری چی له منځه ځی، ځای ناستی یی منخته نه راځی. له همدی کبله کائنات کرار کرار تاریک کیری او د پوهانو د اټکل پر بنسټ به پنځه میلیارډ کاله وروسته د نړی روښنایی نیمه شی. دا به هغه وخت وی چی زموږ د لمر عمر هم پای ته په رسیدو دی. د یادولو وړ ده چی نوی ستوری د پخوانی لویو ستورو څخه د سوپرنووا په بڼه د انفجارونو له مخی منخته راغلی او زموږ لمر هم ددغه ډول ستورو څخه دی چی پنځه میلیارډ کاله مخکی د سوپرنووا په مټ را زیریدلی دی.

۱۲ - د تصادفی یا دوره ای کنگلونو (یخبندونو) خطرونه:

جیولوجیکی (ځمکی پیژندنی) څیړنو ښودلی چی د ځمکی د عمر په اوږدو کی د ټاکلو دورو په اوږدوالی پر ځمکه باندی کنگلونه واکمن شوی. یو لدغو څخه ۶۰۰ میلیون کاله دمخه او بل یی ۲۰۰ میلیون کاله وړاندی منخته راغلی او له کبله یی د ځمکی د مخ نژدی ۹۰٪ حیوانات تباہ شویدی. د اخیرنی ۷۴ زرو کالو په موده ځمکی د کنگلونو اته دوری Ice Ages او همدارنگه د تودوخی اته دوری تیری کړیدی. اټکل کیری چی ۵۰۰۰ کاله وروسته به د شمال د لوری د کنگلونو یوه نوی دوره را وغوړیری.

نوی څیړنی ښنی چی د ځمکی په تاریخ کی د کنگلونو ۱۲ شدیدی دوری منخته راغلی دی. د نوموړو دورو تر منځ واټن معمولا د ۴۰ زرو څخه تر سل زرو کالو پوری شمیرل شویدی. د ځینو نورو اټکلونو پر بنسټ کیدلای شی د کنگلونو نوی دوره شل زره کاله وروسته پیل شی.

دغه دوره ای کنگلونه پر بشری تمدن باندی ډیر ناوړه اغیز ښندی چی کولای شی د ځمکی شمالی برخی په امریکا، اروپا او اسیا کی د ژوندنی حالت نه وباسی. اخیرنی کنگلونه نژدی لس زره کاله مخکی له منځه تللی او د بشر دغه اوسنی تمدن د همدغو کلونو لاسته راوړنه ده.

۱۳ - د فضایی توکو د نابیره سره یاشل کیدو او له منځه تلو خطرونه

:Cosmic Collapse

په فضا کی یو نابیره ذره ای بدلون یا نوسان A Random Quantum Fluctuation کولای شی چی د نور په گړندیتوب سره ویجاړونکی حالت منخته راولی، نړی گډوډه او له منځه یوسی. پدی اړه په ۱۹۸۰ کال کی دوو تنو پوهانو د ځمکی د پاره د یوه عجیب او ډیر بد فال وړاندوینه کړیده. ددی اټکل له مخی کیدلای شی د ځینو لاملونو له مخی په جهان کی یوه بیساری انرژۍ منخته راشی، ټول موجودات وسوزوی او هر څه په بخار

د پاڼو شمیره: له ۱ تر ۲

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

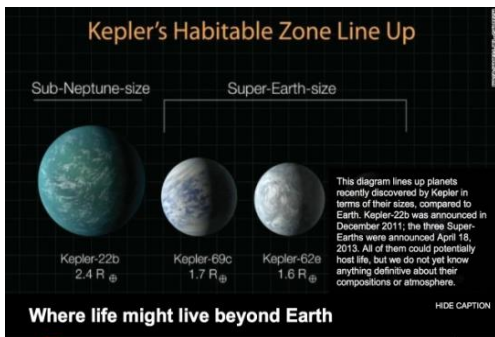
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پاڼوالی د لیکوال په غاړه ده، هبله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکی په څیر و لولی

واړوی. دا ډار شتون لری چی دغه ډول انرژۍ په لابراتوارونو کی د فزیکپوهانو د تجربو څخه راپیداشی. دبیلگی په توگه د ستري انرژۍ درلودونکو اتمی ذرو د ټکر څخه چی په لوړه چټکتیا سره په کوچنی فضا کی یو دبله سره وکړی، بیا نو د داسی خطرونو مخنیوی اسانه کار ندی (ددغه خطرونو په اړوند د کاذبی او حقیقی خلا پر بنسټ د نسبیت د تیوری له مخی د اړینو فورمولونو په پام کی نیولو سره یادوونه شوی چی پوهیدل ورباندی په لوړه کچه د فزیک پوهنی ته اړتیا لری او داچی عام پوهاوی ته اړین ندی، ځکه یی نو ورڅخه تیرشوو . ژباړ).

۱۴ - زموږ خاورینی نری ته د بهرنی موجوداتو د تهاجم خطر ونه Alien invasion:

زموږ د ځمکی پر کره باندی د بهرنی موجوداتو د یرغل خیره ناممکن کار نه بریښی. دوی بنایي وکړای چی دا کره بیخی وچاړه کړی، یا بی تمدن له منځه یوسی، یا یی داسی مستعمره کړی چی د انسانانو څخه یی د غذا یا مریی په توگه کار واخلی او یا د ژوند ټولی سرچینی ور نه ترلاسه او ځمکنی کره برباد کړی. که څه هم د بهرنیو موجوداتو (له بلی سیاری څخه راغلو بیگانه گانو) په هکله تر اوسه پوری هیڅ باوری شواهد نشته، مگر یو شمیر پوهان لکه کارل ساگن Carl Sagan ددی موجوداتو د شتون امکان نه ردوی، خو تر اوسه لا دا نظریه یوازی یوی ساینسی افسانسی Science Fiction ورته والی لری .

فرمی پارادوکس Fermi paradox:

په وروستیو څو لسيزو کی د پرمختللو میتودو په مرسته اړوند پوهان پدی توانیدلی څو په فضا کی نور داسی نظامونه کشف کړی چی په ځینو سیارو کی یی د ژوند امکانات شتون ولری. پدی توگه بنایي چی ځمکه یوه له هغو بی شمیره سیارو څخه وی چی په یوه یا بله کچه هلته د ژوند او تمدن امکانات شته. داچی د نوموړو سیارو ترمنځ واټونه خورا اوږده دی ځکه نو دوی یوازی د نور په سرعت سره کولای شی یو دبل په چارو کی لاسوهنه وکړی چی دا یو اسانه کار نه بنکاري. و ښو چی راتلونکی کی به څه وشی.

د «پوهنی راز» د خبر له مخی «کپلر تلیسکوپ» توانیدلی

د کهکشان د شیدو په لاره کی تر داسی سیارو پوری ځان ورسوی چی بنایي د ژوند امکان هلته شتون ولری. ستوری پیژندنوکی تر اوسه پوری پدی اړه دوی په زړه پوری سیاری موندلی دی. بنکاره ده چی انسانان تر اوسه په نیغه سره د داسی سیارو د څیړلو وس نلری، ځکه چی دغه سیاری له مور څخه د ۱۲۰۰ نوری کالو په واټن لیری پرتی دی. د ۲۰۱۳ کال د اپریل په میاشت رسنیو پدی هکله اړین مالومات خپاره کړل چی له مخی یی د نوموړو سیارو لویوالی د ځمکی د کری یو نیم برابر دی او یوازی د یوی روښانی نقطی په بڼه مالومیری. د همدغه کال د می میاشتی په دریمه نیټه CNN یو جالب خبر خپور کړ چی گویا پوهان په نورو سیارو کی د ژوند په اړه هیله من شویدی. پوهانو دری نوری نوی سیاری کشف کړی دی چی هلته زموږ د لمریز نظام نه بهر د ژوندی موجوداتو د شتون امکانات ډیر بنکاري.

۱۵ - د ځمکی د مقناطیس د کمزوری کیدو خطر:

د ځمکی مقناطیس چی مور د اسمانی خطرناکو تشعشعاتو څخه خوندی ساتی، کیدلای شی کمزوری شی. ددی کمزوره کیدو چټکتیا دومره لوړه اټکل شویده چی کیدلای شی د راتلونکو زرو کالو په موده کی بیخی له منځه ولاړه شی.

د ځمکی د مقناطیسی قطبونو بدلون: دا ډول بدلون بدلون په هرو ۲۵۰۰۰ کالو کی یو وار تر سره کیږی. پدی کار سره ټول ناویگاشنونه حتی د مرغانو د پاره هم گډوډ کیدلای شی. برسر سیره پردی د لمر څخه اسمانی خطرناک تشعشعات بیله خنډه ځمکی ته رارسیری او ژوند د خطر سره مخامخ کوی.

د څلورمی برخی پای.

پاته برخه مه هیروی

د پایو شمیره: له ۲ تر ۲

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلینکی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکی په څیر و لولی